

6327 SAYILI KANUN ÖNCESİ ÖZEL SİGORTA PRİMLERİNİ GERİ ALANLARIN VERGİ İADESİ

Akın ŞİMŞEK^(*)

1 - GİRİŞ

Özellikle çalışanlar için önemli bir tasarruf yöntemi olan özel emeklilik sigortaları çalışanlara bir yandan vergi avantajı sağlamakta diğer yandan da küçük birikimlerle ihtiyaç zamanlarında toplu para imkânı sağlamaktadır. Bireysel emeklilik sisteminden veya diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamı üzerinden vergi kesilmesi kişilerin ödediği ana paraların da vergilendirilmesi anlamına geliyor ve bu konuda büyük bir haksızlık ortaya çıkıyordu. Toplam ödenecek tutar üzerinden değil de sadece kişinin ödediği ana para haricinde ödenen kar payından vergi kesilmesi gerekiyordu. Bu haksızlık nedeniyle de kamuoyunda konu çok tartışılıyordu. Hatta konunun yargıya taşınması hallerinde de davalar kişiler lehine sonuçlanmaya başlamış ve devlet de böylece iade edilecek vergi yanında dava masraflarını da ödemek zorunda kalıyordu.

Ancak 6327 sayılı "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"¹ un geçici 1 inci maddesi ile 29.08.2012 tarihinden itibaren bireysel emeklilik sisteminden veya diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemelerde ana paradan da vergi kesilmesi uygulamasına son verilmesi öngörülmüştür.

Bu makalede 6327 sayılı Kanun çerçevesinde 29.08.2012 tarihinden önce bireysel emeklilik sisteminden veya diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemelerde ana paradan yapılan vergi kesintilerin iade edilmesine ilişkin usul ve esaslarından bahsedilecektir.

2- ESKİ MEVZUAT ve UYGULAMA

Eski mevzuatta konuya ilişkin olarak 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun(GVK) 75 nci maddesinin

^(*) Kamu Yönetimi Uzmanı, Rekabet Kurumu İdari Koordinatör

¹ 29.06.2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

ikinci fıkrasının onbeşinci bendinde, kaynağı ne olursa olsun tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemededen,

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle,

Ayrılanlara yapılan ödemelerin menkul sermaye iradı sayılacağı, aynı Kanunun 94 ncü maddesinin;

a) Birinci fıkrasının onbeşinci bendinde, yukarıda sayılan ve menkul sermaye iradı sayılan tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerden % 25 vergi tevkifatı yapılacağı,

b) Altıncı fıkrasında ise Bakanlar Kurulu'nun bu maddede yer alan tevkifat oranını, her bir ödeme ve gelir için ayrı ayrı sınıra kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmak suretiyle yeniden tespit etmeye yetkili olduğu,

Hükme bağlanmıştı. Bakanlar Kurulu'nun bu yetkiye dayanılarak çıkarılan 12.01.2009 tarih ve 2009/14592 sayılı Kararnamesi² ile de bireysel emeklilik veya hayat sigortasında kalma süresine göre vergi kesinti oranları belirlenmiştir.

Buraya kadar her şey olağan görünmesine rağmen, uygulamada sorun "stopaj matrahı" konusunda çıkmaktadır. Sigorta şirketleri, idarenin görüşüne dayalı olarak vergi kesintisini, anapara da dahil olacak şekilde yapılan ödemenin tamamı üzerinden yapıyorlar. Sosyal güvenlik sistemi için destekleyici bir unsur olan sistemin desteklenmesi yönünde siyasi irade varken idarenin konuya bu yönde yaklaşması, hem mükellefler hem de sektör üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Yasa'da açık bir şekilde "yapılan ödemelerin tamamından" ya da "yapılan tüm ödemelerden" diye yazılı olmadığı halde, yapılan ödemenin (anapara dahil) tamamı üzerinden vergi kesilmeye devam edilmektedir. Oysa, bu hükmün düzenlendiği GVK'nın 75. maddesinin başlığı "menkul sermaye iradı"dır. Kanun ise menkul sermaye iradını, "kâr payı, faiz ve benzeri iratlar" olarak tanımlıyor. GVK'nın lafzı ve ruhundan çıkan anlam ve gelirin gerçekliği kuralı birlikte değerlendirildiğinde, burada sadece "getiri" üzerinden vergileme yapılması gerektiği tartışma götürmeyecek kadar açıktır.³

Benzer konularda Vergi Mahkemelerine intikal etmiş bir çok dava olmakla birlikte yakın zamanda sonuçlanmış ve hatta bir tanesi Danıştay tarafından onaylanmış iki karar⁴ çok önemli olmuştur. Kişilerin bu kapsamda başvuruları neticesinde sonuçlanan davalara ilişkin verilmiş Vergi Mahkemesi kararlarının tamamında, prim iade ödemelerinde vergi kesintisinin birikimin tamamından değil de sadece nema üzerinden yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Danıştay'ın yukarıda bahsedilen kararı da konuya son noktayı koymuş⁵ ve konu hakkında yeni bir yasal düzenleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır.

² 03.02.2009 tarih ve 27130 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

³ Kızılot Şükrü, "Bireysel Emeklilikteki Haksız Vergilemeye Yargı Freni", Yaklaşım, Mayıs 2011, Sayı: 221

⁴ İstanbul 3. Vergi Mahkemesi 30.01.2009 tarih, E:2007/782, K:2009/398 sayılı kararı ve İstanbul 11. Vergi Mahkemesi 14.10.2010 tarih, E:2010/1013, K:2010/2825 sayılı kararları.

⁵ Şimşek Akın, "Özel Sigorta Primlerinin İadesinde Yapılan Haksız Kesinti", Güncel Mevzuat, Mayıs 2011, Ankara

3- 6327 SAYILI KANUNLA GELEN YENİ MEVZUAT

6327 sayılı Kanunun 6'ncı maddesiyle 193 sayılı Kanunun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendi;

"15. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri tarafından;

a) On yıldan az süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlara ödenen irat tutarları,

b) On yıl süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlar ile vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen irat tutarları." şeklinde değiştirilmiş ve anılan fıkraya;

"16. Bireysel emeklilik sisteminden;

a) On yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.),

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.),

c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının ödemeye konu olan kısımlarına isabet eden irat tutarı dahil.)" hükmündeki bent eklenmiştir.

3.1- 29.08.2012 Tarihinden Önce Sistemden Çıkanları Kapsayan Mevzuat

6327 sayılı Kanunun Geçici 1 nci maddesi "(1) 7/10/2001 tarihinden sonra akdedilmiş bireysel emeklilik ve şahıs sigorta poliçeleri ile ilgili olarak bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemeler üzerinden tevkif edilerek ödenen vergilerin, 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddesine bu Kanunla eklenen dördüncü fıkra hükmüne göre belirlenen menkul sermaye iradı üzerinden bu Kanunun yayımlandığı tarihte yürürlükte olan orana göre hesaplanan tutarı aşan kısmı, bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde hak sahiplerince tevkifatın yatırıldığı vergi dairelerine başvurulması ve dava açılmaması veya açılmış davalardan vazgeçilmesi şartıyla, 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun düzeltmeye ilişkin hükümleri uyarınca red ve iade edilir. Bu kapsamda açılan davalardan vazgeçilmesi durumunda, idarece de açılmış davalar sürdürülmez, taraflarca herhangi bir masraf ve vekalet ücreti talep edilemez.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir." Hükmünü amirdir. Bu hüküm uyarınca da Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığınca yayımlanan 04.07.2012 tarih ve GVK-83/2012-5/Bireysel Emeklilik Sistemi-3 sayılı ve "Bireysel emeklilik sistemi ve diğer şahıs sigortalarından ayrılanlara yapılan ödemeler üzerinden kesilen vergilerin anaparaya isabet eden kısmının red ve iade işlemleri" konulu Gelir Vergisi Sirküleri ile uygulamaya açıklık getirilerek gerekli açıklamalar yapılmıştır.

3.2- Yeni Düzenlemelerin Yürürlüğü ve Uygulamanın Başlangıcı

6327 sayılı Kanununun 70 nci maddesinin (b) bendi ile sözü edilen düzenlemelerin Kanunun yayımı tarihinden iki ay sonra yürürlüğe gireceği hükme bağlanmıştır. Bu düzenleme gereğince uygulama 29.08.2012 tarihine kadar sigorta sisteminden ayrılanları kapsayacaktır.

4- 29.08.2012 TARİHİNDEN ÖNCE SİSTEMDEN ÇIKANLARDAN DAVA AÇMAYANLARIN DURUMU

Bireysel emeklilik geri ödemelerinde anaparadan da vergi kesilmesi uygulamasına 29.08.2012 tarihinden itibaren son verilmektedir. Vergi kesintisi sadece birikimlerin getirisi üzerinden yapılacaktır. 6327 sayılı Kanununun geçici 1. maddesine göre, 07.10.2001 tarihinden sonra akdedilmiş bireysel emeklilik ve şahıs sigorta poliçeleriyle ilgili olarak daha önce sistemden ayrılmış olanlar ile 29.08.2012 tarihine kadar sistemden ayrılacak olanlara emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan veya yapılacak olan anapara tutarları dahil ödemeler üzerinden kesilen vergilerin, irat (getiri) tutarına isabet eden tutarı aşan kısmı 29.08.2012 tarihinden itibaren iade edilmeye başlanacaktır. İadenin yapılabilmesi için, hak sahiplerince 29.08.2012 ile 29.08.2013 tarihleri arasında vergi kesintisinin yatırıldığı vergi dairesine müracaat edilmesi gerekiyor. İade başvurusunda, ilgili emeklilik şirketi tarafından düzenlenen bireysel emeklilik poliçesinin bir örneği ile düzenlenmiş olan poliçenin başlangıç ve bitiş tarihleri ile yapılan kesintileri gösteren belgelerin bir örneği ibraz edilecektir. Ancak vergi dairesine daha önceki tarihlerde yaptıkları başvurularda söz konusu belgeleri teslim etmiş olanların tekrar belge ibraz etmeleri gerekmemektedir. Yapılan iade talepleri, başvuruda eksiklik bulunmaması koşuluyla, Vergi Usul Kanununun düzeltme zamanaşımı hükümleri dikkate alınarak yerine getirilecektir. Daha önceki bir tarihte ilgili vergi dairesine düzeltme başvurusunda bulunulmuş olması halinde, düzeltme zamanaşımı hükümlerinin uygulanmasında bu başvuru tarihi dikkate alınacaktır⁶.

5- 29.08.2012 TARİHİNDEN ÖNCE SİSTEMDEN ÇIKANLARDAN DAVA AÇMIŞ OLANLARIN DURUMU

Bireysel emeklilik ve şahıs sigorta poliçeleriyle ilgili olarak 6327 sayılı Kanunun 29.08.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen Geçici 1 inci maddesi uyarınca 07.10.2001 tarihinden sonra emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından iade edilen anapara tutarlarından da kesilen verginin iadesi için dava açanların açılmış olan davalardan vazgeçmesi gerekmektedir. Bu nedenle, hak sahipleri tarafından davanın görüldüğü yargı merciine göre,

- Vergi Mahkemesi nezdinde görülmekte olan davalar için ilgili Vergi Mahkemesine,
- Bölge İdare Mahkemesi nezdinde itiraz yoluna gidilmiş olan davalar için ilgili Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığına,
- Danıştay nezdinde temyiz edilmiş olan davalar için Danıştay Başkanlığına,

Sürmekte olan davaya ilişkin bilgileri ihtiva eden bir feragat dilekçesiyle başvurularak, söz konusu davadan feragat edilmesi ve feragat edildiğini gösterir şerhli dilekçe örneğinin veya bu belge temin edilemediği takdirde mahkemenin feragat nedeniyle davanın reddine dair vereceği karar örneğinin red ve iade talebiyle birlikte ilgili vergi dairesine ibraz edilmesi gerekmektedir.

⁶ ÖZCAN Sezgin, TAŞ Metin, "Bireysel Emeklilikte Anaparadan Kesilen Verginin İadesi", Akşam Gazetesi, 17.07.2012

Dava açanlardan dava öncesinde ilgili vergi dairesine daha önceki tarihlerde yaptıkları başvurular- da söz konusu belgeleri teslim etmiş olanların tekrar belge ibraz etmelerine gerek bulunmamaktadır. Hak sahiplerince bu kapsamda açılan davalardan vazgeçilmesi durumunda, Maliye Bakanlığı tara- fından da açılmış davalar sürdürülmeyecek ve taraflarca herhangi bir masraf ve vekalet ücreti talep edilmeyecektir.

6- İADE EDİLECEK TUTARIN HESABI

Bu kapsamda iade işlemlerine esas irat (getiri) tutarı;

- Şahıs sigortaları kapsamında yapılan ödemelerde varsa fesih ve işтира kesintisi indirilmeden önce- ki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek,
- Bireysel emeklilik sistemi kapsamında yapılan ödemelerde ise ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları indirilerek Hesaplanacaktır. Hesaplanan irat tutarına isabet eden vergi ise;
- 10 yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemeden ayrılanlara yapılan ödemeler için %15,
- 10 yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan 10 yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler için %10,
- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler için %5,

Oranı dikkate alınmak suretiyle tespit edilecektir. İrat tutarına isabet eden vergi tutarını aşan, diğer bir ifadeyle irat hesaplandıktan sonra kalan anapara tutarına isabet eden tevkif edilmiş ve ödenmiş vergi tutarı 29.08.2012 tarihinden itibaren hak sahiplerine iade edilebilecektir.

7- SONUÇ

Maliye Bakanlığı'nca 6327 sayılı Kanunla yapılan bu düzenleme sonrasında yargı kararlarına paralel bir uygulama söz konusu olacaktır. Yargı kararları sonrasında gelinen bu noktada bu düzenleme ile ge- rek kişiler gerekse devlet kazançlı çıkacaktır. Kişiler fazla vergi ödeme yükünden kurtulacak, devlet ise artık istikrar kazanmış yargı kararları nedeniyle gereksiz dava masrafı ve vekalet ücreti ödemek zorunda kalmayacaktır.

Örneğin; Bireysel emeklilik sigortasına aylık 150,00 TL prim ödeyen bir kişinin, sistemde 8 yıl kal- dıktan sonra birikimini alıp çıkmak istemesi halinde 6327 sayılı Kanuna göre işlem yapılmıca aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere 2.160,00 TL kazancı olacaktır.

Özel Sigortaya Yapılan Toplam Ödeme	14.400,00 TL
Neması	3.000,00 TL
Toplam İade Edilecek ve Vergi Kesilen Tutar (Eski Durum)	17.400,00 TL
Kesilecek Vergi (%15) (Eski Durum)	2.610,00 TL
Vergi Kesilmesi Gereken Tutar (Yeni Durum)	3.000,00 TL
Kesilmesi Gereken Vergi (%15) (Yeni Durum)	450,00 TL
Vergi Farkı(Kişinin Kazancı)	2.160,00 TL